

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Andra kammaren.

Nr 3.

Fredagen den 9 augusti.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 1, den 2, den 3 och den 5 innevarande augusti.

§ 2.

Svar på fråga.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**, som anförde:
Herr Flygs till mig framställda fråga rörande inköpet av de fyra jagarna från Italien avser två skilda spörsmål, nämligen dels affärens förhistoria samt provisionsangelägenheterna under affärens handläggning och avslutning och dels händelserna under fartygens hemfärd, konflikten med engelska fartyg m. m. Den senare delen av frågan hänför sig å ena sidan till åtgärder vidtagna av andra länders regeringar och myndigheter och å andra sidan till den svenska fartygspersonalens förhållande. I förstnämnda hänseende anser jag mig icke böra i nuvarande läge ingå på någon redogörelse utöver vad som meddelats i den officiella kommuniké i saken, som utfärdades den 10 juli 1940 vid flottiljens hemkomst. I fråga om personalens fullgörande av sina åligganden pågår undersökning inför krigsrätt. Resultatet därav bör givetvis avvaktas, innan något ståndpunktstagande härutinnan sker.

Beträffande affärens förhistoria, dess handläggning och avslutande m. m. kan däremot redogörelse nu ske för det mesta och väsentliga. Så länge fartygen icke varit hemkomna, har affären knappast kunnat anses avslutad och därför har redogörelsen fått anstå. Numera kan en dylik lämnas och jag begagnar tillfället att här avgiva den.

Marinförvaltningen hade under såväl 1938 som 1939 liksom även under tidigare år genom svenske marinattachén i Rom och även genom andra ämbetsverkets representanter, som å tjänstens vägnar besökte Italien, inlett underhandlingar om inköp av diverse krigsmateriel för marinens behov, såsom torpeder, diverse värdefull materiel för motortorpedbåtsvapnet, licenser för tillverkning av vissa konstruktioner i Sverige etc. För slutförandet av dessa underhandlingar utsände marinförvaltningen de första dagarna i december 1939 en kommission bestående av två mariningenjörer och två officerare, i vilken kommission mariningenjören av 1:a graden i mariningenjörkårens reserv J. H. Graffman ingick som äldste medlem med särskild uppgift att biträda med bl. a. koncessionsunderhandlingar och uppgörandet av kontrakt rörande nämnda materiel, för vilket han på grund av sin tidigare utomlandserfarenhet och språkkunskaper ansågs ha speciella förutsättningar.

Långt tidigare under hösten 1939 besöktes jag av en stockholmsadvokat, som förklarade sig vara ombud för ett konsortium, på vars vägnar han framställde en förfrågan till mig, huruvida svenska staten vore intresserad av att inköpa krigsfartyg från Italien. Det av advokaten representerade konsortiet

Svar på fråga. (Forts.)

ansåg sig nämligen ha vissa möjligheter att försälja dylika krigsfartyg till Sverige.

Jag ställde mig tveksam till förslaget av flera olika skäl, bl. a. på grund av att advokaten vägrade meddela de personers namn, vilka deltog i det konsortium han förklarade sig representera, och det således var svårt att bedöma erbjudandets allvar, vidare därför att en dylik affär i betraktande av den internationella situationen föreföll vara förenad med stora svårigheter att genomföra, och slutligen på grund av att de priser som nämndes voro avsevärt för höga.

Under hösten blev det emellertid allt mera påtagligt, att flottans materiel på grund av kända förhållanden var i behov av förstärkning. Då det samtidigt visade sig omöjligt att inom rimlig tid få fram ny materiel inom landet, tog jag slutligen upp konsortiets förslag till överläggning med regeringen, överbefälhavaren och chefen för marinen. Det beslöts, att vi skulle intressera oss för vissa av de erbjudna fartygstyperna och i den mån ytterligare upplysningar kunde erhållas begära sådana.

Som följd härav inleddes vissa preliminära förhandlingar, vid vilka det föreföll som om möjligheter skulle föreligga till inköp av antydde fartyg. För att få hållpunkter för bedömande härav erfordrades givetvis besiktning av fartygen. På marinförvaltningens förslag uppdrogs detta åt den förut nämnda marinkommissionen, vilken däremot icke då fick i uppdrag att förhandla om själva inköpet. Förhandlingarna strandade emellertid av orsaker, som icke i någon mån äro att hänföra till kommissionens åtgärder eller förhållanden.

Vederbörande italienska statsmyndigheter ansågo sig därefter böra genom den svenska marinkommissionen direkt till svenska regeringen klargöra situationen. Efter att tillsammans med marinförvaltningen ha tagit del av marinkommissionens på grund härav insända rapporter, överenskom jag med marinförvaltningen om att kommissionen samtidigt med sina övriga arbetsuppgifter i Italien även skulle vidare studera till kommissionen framförda förslag rörande möjligheterna för erhållande av lämpliga fartyg. Detta ledde så småningom till nya underhandlingar, vilka resulterade i inköp av 4 jagare, ett antal motor- torpedbåtar, torpeder m. m. jämte ett relativt stort lager reservmateriel.

Köpet verkställdes slutligen efter detaljerade besiktningar, vissa ombyggnader som betingades av de klimatiska förhållanden, under vilka fartygen skulle användas etc. Efter provturer och andra förberedelser, varunder stort tillmötesgående visades från italiensk sida, avgingo fartygen så småningom till Sverige. Försäljaren hade utsträckt sitt tillmötesgående av våra fordringar till att förvänta slutlikvid först efter det fartygen tillryggalagt omkring $\frac{2}{3}$ av vägsträckan hem, för att därigenom giva oss tillfälle till ekonomisk kompensering i händelse av senare, på grund av under resan gjorda erfarenheter, eventuellt framställda reklamationer. Först sedan avdelningschefens telegrafiska meddelande erhållits, att ingen orsak av vare sig teknisk eller militär art fanns för att ej verkställa slutlikvideringen, gjordes denna.

För inköp av dessa fyra jagare och ett visst antal fullt rustade motortorpedbåtar beviljade 1940 års lagtima riksdag efter därom i proposition nr 97 av-givet förslag 34,950,000 kronor. Som ändamål angavs av utrikespolitiska skäl allenast: ytterligare fartygsanskaffningar. Men givetvis blev statsutskottet närmare informerat i frågan. Nämnda belopp torde komma att räcka till täckandet av kostnaderna. Specifikation av de olika posterna framkommer på vanligt sätt i resp. ämbetsverks räkenskaper. Utan att här ingå på densamma anser jag det dock lämpligt att erinra om att priset för de 4 jagarna således i verkligheten uppgår till omkring 25 % av vad som vid vissa tillfällen omnämnts i pressen. När därtill kommer att fartygen efter sin ankomst till Sverige befunnits väl motsvara de av kommissionen lämnade specifikationerna och i vis-

Svar på fråga. (Forts.)

sa avseenden väsentligt överträffa desamma, anser jag att affären bör betraktas som god, särskilt om de förhållanden, under vilka den utförts, tagas i betraktande.

Påståendet att fantastiska provisioner skulle ha utbetalats i Italien är ej med verkligheten överensstämmande. I det med säljaren, ett statligt bolag, uppgjorda köpeavtalet äro upptagna bestämmelser dels om en mindre avgift till bolaget och dels om ersättningar till vissa personer i Italien, vilka medverkat, särskilt ingenjörtekniskt, såväl vid underhandlingarna som vid affärens vidare utveckling. Dessa ersättningar uppgå till sammanlagt cirka 580,000 kronor. Samtliga ersättningar och arvoden motsvara cirka 1³/₄% på inköpssumman för de fyra jagarna, diverse motortorpedbåtsmateriel och viss reservmateriel.

Det tidigare nämnda svenska konsortiet har sedermera framställt krav på provision för denna affär. I vad mån dessa krav äro berättigade kommer att framgå av domstolsutslaget i den rättegång, som nu pågår. Under sådana omständigheter kan anledning icke föreligga att nu orda närmare om denna sak. Rådhusrätten har meddelat beslut om att rättegången skall föras inom lyckta dörrar, vilket får anses mycket välmotiverat, då en stor del av det materiel, som skall företes inför rätten, berör militära hemligheter och sålunda på grund av gällande bestämmelser är hemligstämplat och dessutom rättegången som sådan måste komma att röra sig om förhållanden av hemlig natur.

Chefen för marinen har redan den 12 juli i meddelande till pressen påpekat, att de fyra fartygen utgöra ett gott tillskott till vår flotta, och chefen för marinförvaltningen och marinöverdirektören ha den 16 juli efter inspektion av fartygen till pressen uttryckt sin tillfredsställelse med desamma. Fartygen befunnos vara både väl byggda och väl underhållna, vilket dessutom bestyrkes av det sätt, på vilket de uthärdat den för dylika fartyg ovanligt påfrestande hemresan, omkring 5,000 sjömil. Samtidigt påpekade marinförvaltningen, att översynsarbetena i Italien fortgått efter ursprungligen fastställt program med god precision och att fartygen avlämnades från varven före den ursprungligen fastställda tiden. Vissa förändringsarbeten bli naturligtvis nödvändiga beroende på den skillnad i konstruktion som alltid förefinnes mellan fartyg konstruerade för medelhavstjänst och fartyg för östersjötjänst. Givetvis kunna dessa jagare, som byggdes för ett antal år sedan, icke stå på toppen av modernitet. Men särskilt de två yngre jagarna, Romulus och Remus, representera enligt fackmäns utsago många lösningar av tekniska problem, vilka vi tidigare ej haft tillfälle att pröva i Sverige och som kunna bli fruktbärande för eventuella framtida nykonstruktioner. Vi ha i korthet sagt tydligt all orsak att vara Italien tacksamma för att under för handen varande omständigheter tillfälle beretts oss till detta nyförvärv för vårt försvar. — Marinförvaltningen nämner i sitt nyssnämnda meddelande även, att den svenska personalen med skicklighet och omsorg har utfört sitt svåra och krävande uppdrag. Härtill har jag med de underrättelser jag å ämbetets vägnar hittills erhållit intet att tillägga.

Marinkommissionens medlemmar kvarstannade i Italien efter fartygens avresa dels för att, i sinom tid och i den mån dem tillkom, verkställa slutlikvidering av fartygen, dels för att utföra och avsluta sina övriga uppdrag samt utföra nya, vilka under tiden anförtrotts dem. Dess medlemmar återvände till Sverige vid olika tidpunkter allt efter som vars och ens speciella arbetsuppgift fullbordats, och pratet om att en av dem skulle mot erhållna order ha kvarstannat är fullkomligt ovederhäftigt. Den siste återkom till Sverige den 1 juli, och samtliga ha sedermera, var på sin post, återupptagit sitt arbete i marinens tjänst. Redovisning och detaljerade rapporter för de affärer, som kommissionen handhaft i Italien, insändes kontinuerligt under arbetets gång och hava

Svar på fråga. (Forts.)

hittills ej föranlett någon anmärkning. Titeluppdelning och granskning av dessa räkenskaper pågå på normalt sätt och siffrorna komma i sinom tid att vara tillgängliga för dem, som ha därmed att göra.

Jag vill vidare tillägga, att en svår och komplicerad affär i och med fartygens hemkomst i sin praktiska del avslutats. Fartygen hava enligt marinförvaltningens meddelande måndagen den 5 dennes färdigställt vid de varv, där de efter uppehållet i England måst överses för fixering och reparation av de haverier, vilka brittiska regeringen erbjudit sig betala. Sedan fartygens besättningar efter nu avslutad permission stått krigsrätten till förfogande och viss översyn av fartygens militära utrustning verkstälts, komma fartygen att ingå i neutralitetsvakten för att, om och när vinterperioden så medgiver, rationaliseras i vad förläggningar och andra detaljer beträffar.

Slutligen vill jag hava sagt, att allt tal om smussel kring denna sak är obefogat. Arendets beskaffenhet är sådan, att det icke kunnat behandlas offentligt. Men vår statliga organisation är tillräckligt effektiv för att på ett normalt och vederbörligt sätt kontrollera ämbetsmännens handlande. I sista hand är det riksdagen genom sitt konstitutionsutskott och sina revisorer, som har att fälla sitt omdöme i denna sak. Både jag och övriga, som deltagit i frågans handläggning, motse med lugn den kommande granskningen.

Härefter anförde:

Herr Flyg: Herr talman! Jag vill först och främst påpeka, att det givetvis icke är möjligt för mig att i detalj gå in på något bemötande av det svar, försvarsministern här avgivit. Jag uttalar emellertid min tillfredsställelse med att en sådan förklaring som den, vilken vi hört uppläsas, nu kommer till offentligheten och därmed bidrager att i viss mån skapa klarhet kring denna affär. Det viktigaste avsnittet av densamma, nämligen händelserna på hemfärden, engelsmännens möte med vederbörande svenska fartyg och det svenska befålets uppträdande vid det tillfället, hör ännu framtiden till, och då kan jag förstå, att försvarsministern på den punkten vill avvakta utgången av den nu pågående rättegången.

Jag vill emellertid här ha sagt, att den framställning försvarsministern givit oss innehåller ofrånkomliga brister. Det är ju ändå så, att i själva uppläggningsen av denna affär deltog en av försvarsministerns eget partis främste män, och denne lämnade för övrigt till italienska legationen, där den första framstötten gjordes, skriftliga intyg på önskvärheten av att affären kom till stånd, med andra ord medverkade sålunda aktivt i det konsortium, som här omnämnts. Detta synes mig vara en rätt så viktig detalj. Det är möjligt, att den förbigåtts på grund av glömska eller att försvarsministern icke velat göra framställningen så vidlyftig. Och det är ju förvånansvärt, att det är just med detta konsortium denna beklagliga och i varje fall för svenska staten mycket genanta provisionsprocess sedan uppstått.

Sedan gäller det frågan huruvida det är riktigt, att affären skulle kunnat leda till ett väsentligt bättre slutresultat såväl i fråga om fartygens kvalitet som i ekonomiskt avseende, om affären i snabbare takt avslutats från svensk sida. Det säges ju, och det framgick i indirekt form även av försvarsministerns svar, att två av de inköpta fartygens kvalitet icke är nämnvärt hög, och det är möjligt, att vi här ha just detta som jag avser, nämligen att ett bättre resultat skulle kunnat åstadkommas. Sedan synes det mig vara av intresse, att provisionssummorna i helhet och i detalj klarläggas. Det är ju ändå svenska staten, som gjort en affär, och då bör enbart ur rent principiella synpunkter vara önskvärt att på den punkten klarhet skapas.

Svar på fråga. (Forts.)

Sedan kommer jag över till den fråga, som jag på grund av vissa förhållanden anser spela en rätt betydelsefull roll, nämligen frågan, varför svenska staten eller i detta fall dess agerande organ, marinförvaltningen, för avslutande av en affär av denna betydelse måste använda sig av en mariningenjör, som avgått ur aktiv tjänst — om jag icke missminner mig år 1922. Hade det då icke varit mera lämpligt, att en av de i aktiv tjänst varande officerarna blivit chef för den sakkunnigekommission, som skulle pröva en dylik affär? Jag ställer den frågan framför allt med tanke på den ifrågavarande f. d. marin-officerens verksamhet under de år som gått, sedan han avgick ur tjänsten. Det är mycket möjligt, att han haft tillfälle att utveckla sina språkkunskaper alldeles oerhört, men jag tar för givet, att bland garnityret av aktiva marinofficerare de säkerligen finnas, som ha fullt tillräckliga språkkunskaper. Det är också givet, att denne man under denna tid haft möjlighet att träna sig i fråga om att göra goda affärer, men detta kunde väl icke vara det utslagsgivande skälet för att i detta avseende och på en så ömtålig post som chefsposten för kommissionen taga en man sådan som den ifrågavarande.

Vad sedan gäller affären i övrigt synes det mig vara av stor vikt, att det också klarlägges, varför man måste så snabbt ingripa och köpa fartyg från utlandet. Vi hade ju så sent som 1936 fått en lösning av försvarsfrågan, och det förefaller mig därför egendomligt, att det redan två à tre år efteråt visar sig nödvändigt för svenska staten att i denna fråga, som fått sin lösning med hänsyn till det vid den tidpunkten rådande läget, göra inköp utifran, inköp vilka, även om man kan säga, att det blev ett kvalitativt gott resultat, dock icke svarade mot vad i det avseendet skulle kunnat åstadkommas under förutsättning att bygget skett inom landet.

Sedan till sist, herr talman, vill jag understryka vikten av att, när den nu pågående processen inför krigsrätt beträffande fartygens hemfärd är avgjord, ett klarläggande sker framför allt av den svenska överbefälhavarens ståndpunktstagande och uppträdande inför kapningen uppe vid Färöarna, men vidare även av i vilket skick de svenska fartygen befunno sig, när de på nytt kommo i de svenska officerarnas och manskapets händer. Det är säkerligen två punkter, som i dag måhända motivera, att även denna process hemligstämplats, men de böra för framtiden, då saken klarlagts inför krigsrätten, icke hemligstämplas inför svensk offentlighet.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag tillåter mig att göra några randanmärkningar i anledning av det försök till kritik, som från herr Flygs sida framförts, vilket närmast var en serie dolda insinuationer. Den första insinuationen var den, att en socialdemokrat — och därmed menade han icke mig utan en annan — skulle ha aktivt deltagit i förhandlingarna om detta fartygsköp. Detta är icke med verkligheten överensstämmande. Det intresserar överhuvud taget inte mig vilka intyg som i ett eller annat avseende kunna vara utfärdade av någon socialdemokrat. Faktum är emellertid, att beträffande förhandlingarna icke förekommit någonting annat än att en riksdagsman en gång frågade mig, om jag ville mottaga en viss advokat för att med honom diskutera frågan om inköp av krigsfartyg från Italien; och på den frågan svarade jag jakande. Sedermera har icke nämnda person eller någon annan deltagit i förhandlingarna, varken med staten eller på statens sida, i denna affär.

Sedan påstår herr Flyg, att den process, som nu pågår rörande provisionerna, är en för svenska staten genant affär. Jag skulle för min del hemställa, att den betygsättningen uppskjutes till dess denna fråga avgjorts av domstolsmyndigheterna. Då få vi ju se, hur det kommer att ställa sig med den saken.

Svar på fråga. (Forts.)

Vidare insinuerade herr Flyg, att det genom ett snabbare handlings sätt skulle kunnat skaffas bättre villkor och bättre fartyg. Detta bestrider jag. Det finns ingen anledning att ha en sådan mening. Det kan hända, att det finns privatintressen, som skulle vilja ha den meningen fastslagen, men det finns ingen objektiv grund för den. På den punkten är det omöjligt att komma till ett resultat i en riksdagsdebatt. Här få vi låta statsrevisorerna, som äro riksdagens valda förtroendemän, titta på saken, och sedan få vi höra vad de ha att säga. Därefter kunde man kanske på nytt taga upp denna sak till behandling.

Tvenne fartyg skulle vara av dålig kvalitet, sade herr Flyg. Två av fartygen äro icke nya, ty de äro byggda omkring år 1925, alltså femton år gamla, men de befinna sig dock på grund av gott underhåll i minst lika nöjaktigt skick som våra egna fartyg i motsvarande åldersklass. De äro dessutom ur vissa synpunkter, i fråga om bestyckning och dylikt, bättre än våra fartyg i samma klass. Tar man hänsyn till att de äro femton år, vilket man hela tiden vetat av, kan man icke säga, att dessa fartyg äro på något sätt dåliga till sin kvalitet, men man kan kanske säga, att man kunde ha fått köpa nyare fartyg. Det är väl en fråga, som det icke är lätt att diskutera. I alla fall vet jag, att några nya fartyg till för oss överkomligt pris icke stått att erhålla.

Sedan vill herr Flyg ha summorna av ersättningarna till vissa enskilda personer i Italien klarlagda i detalj. Det kan jag icke nu stå till tjänst med. Internationella hänsyn förbjuda, att så sker. Man får icke offentligen diskutera vilka dessa personer äro, men det blir också en fråga, som riksdagens egna instanser få tillfälle att se på.

Enligt herr Flygs mening var huvudfrågan i hela denna affär, varför en mariningenjör i reserven anlåtats för detta uppdrag och icke någon ordinarie statstjänsteman. Det är ju så, att alla, både sjöofficerare och mariningenjörer i reserven inom en rimlig åldersgräns, redan tidigare blivit inkallade att tjänstgöra vid marinen. Denne mariningenjör befann sig alltså i tjänst tillsammans med alla de andra. Alla marinens tjänstemän voro upptagna med var sitt uppdrag, och då fick det naturligtvis bli en bedömningsfråga inom marinförvaltningen vem som hade tillfälle och samtidigt kvalifikationer för att utföra detta uppdrag. Ingen vill väl inbilla sig, att marinförvaltningen har någon medveten benägenhet att gynna reservpersonal framför aktiv personal, och det må var och en inse, att det icke funnits någon som helst avsikt att skjuta undan aktiv personal för att gynna reservpersonalen, utan här har marinförvaltningen funnit, att denna mariningenjör kunde avstås för detta ändamål och samtidigt att han hade tillräckliga kvalifikationer. Att sedan komma och insinuera någonting om denne persons verksamhet under den tid, han befann sig i det civila livet, är olämpligt och onödigt, när det icke har något att skaffa med denna sak. Här är frågan, huruvida denne person utfört sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt, och det har han så vitt nu kan bedömas. Det finns för oss således ingen anledning att fördjupa oss i hans privata förhållanden. Om han gjort sin plikt och gjort den väl gentemot svenska staten i egenskap av inkallad mariningenjör, får väl saken därmed vara slutförd, och det kan väl icke finnas anledning att tacka honom för det arbete, han nedlagt, genom att strö omkring sig insinuationer. Det är absolut icke värdigt.

Det är ju icke första gången så sker, utan är numera en trafik från herr Flygs sida att alltid komma tillbaka till 1936 års försvarsbeslut såsom en orsak till vårt försvars brister. Den frågan kan ju diskuteras hit och dit, men jag måste för min del säga, att jag kan aldrig undgå att le invärtes, när jag hör herr Flyg vara den, som anklagar svenska riksdagen för vad den gjorde i försvarsfrågan år 1936. Herr Flyg må svänga sig hur han vill, hans

Svar på fråga. (Forts.)

föregående är icke av den hållfasta, raklinjiga och vederhäftiga natur, att det finns någon som helst anledning för honom att här uppträda såsom mästare av andra.

Vad till sist gäller frågan om det engelska beslaget på jagarna vill jag därvidlag icke säga annat än att det är givet, att allt vad som med hänsyn till vårt förhållande till främmande makt kan offentliggöras om denna sak, kommer också att offentliggöras.

Herr Flyg: Herr talman! Jag vill först säga till statsrådet Sköld, att beträffande det raklinjiga förflutna befinna vi oss väl i viss mån i samma båt. Om jag icke missminner mig hade det parti, som heter socialdemokratiska arbetarpartiet, så sent som år 1936, då försvarsfrågan avgjordes här i riksdagen, fixerat en kostnadssiffra på 135 miljoner kronor. Om jag icke minns orätt, sade detta partis ledande man, dåvarande statsminister och nuvarande statsminister, att varje krona därutöver innebar en orättfärdig belastning på skattebetalarna o. s. v. Och går jag tillbaka, icke till herr Skölds utan till nyssnämnda mans — herr Skölds chefs — förflutna, undrar jag, om det icke fanns ett tillfälle, då han sade: icke en man, icke ett öre till den borgerliga militarismen! Låt oss alltså icke tala om det raklinjiga i det som varit utan låt oss konstatera, att krokigheten nog existerar på bägge sidor och att vi således, om vi nu skola uppehålla oss vid dylikt, befinna oss i samma båt. Jag har för min del bara utvecklat, herr Sköld, i dag liksom tidigare, att ni, d. v. s. de, som hade den positiva ledningen av svensk politik, år 1936 fastställde en försvarsordning, som när allvaret tre år efteråt mötte landet visade sig vara ohållbar, på grund varav ni också nu nödgats köpa in de båtar, som det här är fråga om.

Det är en underlig replik, herr talman, då man nu får höra, att två av båtarna äro precis lika goda som femton år gamla båtar i allmänhet bruka vara. Det är verkligen sensationellt att behöva köpa mera av det slags fartyg, som vi tack vare herrarnas politik i dag ha för mycket av, medan vi ha för litet av det, som skulle behövas.

Det var emellertid icke detta, som gav mig anledning att på nytt begära ordet, herr talman, utan det var talet om insinuationer. Herr Sköld måste ha blivit förfärligt känslig i huden under de senare åren. Jag undrar, om jag icke borde rekommendera herr Sköld en tids vistelse vid en havsstrand, medan solen ännu strålar. Jag har nämligen icke på något sätt velat insinuera något.

Det är emellertid ett faktum, att i de handlingar vid rådhusrätten, som numera blivit hemligstämplade, funnos och finnas alltjämt tvenne skrivelser av en framstående partivän till herr Sköld, vilka skrivelser äro av sådan karaktär, att var och en kan läsa ut, att man här har en av dem, som tagit initiativ till och som sökt befrukta affären och få den i gång. Det är endast det jag har velat peka på. Det är ingen insinuation.

Sedan kommer jag till frågan om f. d. marinofficeren Graffman. Jag vill säga herr Sköld, att bara det förhållandet, att denne man har varit och är chef för ett företag med släktskap hos ett av de allra största finansiella företagen här i landet, borde göra honom olämplig att företräda svenska staten i affärer av den art, som det här är fråga om. Vidare måste man säga, att en marinofficer i aktiv tjänst, som genom sin tjänst under de senaste åren direkt kunnat följa utvecklingen på området, borde ha varit den lämpligaste mannen, då det gällde att göra inköp av sådana varor, som det här är fråga om, och icke såsom i detta fall en expert, vars erfarenheter i praktisk tjänst avslutades år 1922. Det är detta, som jag har velat fästa uppmärksamheten

Svar på fråga. (Forts.)

på. Om herr Sköld sedan anser, att det är en insinuation, kan jag icke hjälpa det. Från mina utgångspunkter är det ett egendomligt sakförhållande, som jag har påtalat i förhoppning om att det i framtiden icke skall upprepas.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag vill endast meddela, att jag icke på något sätt tror mig vara känslig i huden för de anklagelser, som herr Flyg riktar mot mig. Jag känner mig icke alls berörd därav helt enkelt därför, att jag ju har full möjlighet att här försvara mig. När jag talade om insinuationer, syftade jag emellertid på detta ständiga inblandande av andra personer, som icke äro i den ställningen, att de här kunna försvara sig mot dem. Jag vill i detta avseende endast säga två ting. För det första har ingen socialdemokratisk riksdagsman deltagit i förhandlingarna i denna sak vare sig för eller mot staten. För det andra, vad gäller mariningenjör Graffman, får man väl ändå säga det vara en halsbrytande slutsats, när man gör gällande, att därför att en person i det civila står i tjänst eller har förbindelser med vissa storfinansiella företag, han icke skulle såsom reservanställd i det svenska försvarsväsendet vara skickad att tillvarata statens intressen. I verkligheten förhåller det sig ju så, att vi i det svenska samhället helt naturligt tvingas att i mycket stor utsträckning anlita personer, anställda i alla möjliga företag, såsom hjälp vid förhandlingar med främmande länder och även såsom förhandlare. Jag kan icke begripa, att det skall vara någon skillnad, om sådana förhandlingar avse inköp av krigsfartyg, eller om de avse inköp av olja eller vete eller vilka andra saker som helst.

För att till slut ge en personlig replik, skulle jag bara vilja säga, att jag har icke här berömt mig för någon raklinjighet eller för någon sådan enhetlig linje, som det icke finns några buktningar på. Det har jag aldrig gjort. Jag vill endast understryka, att sådana halsbrytande saltomortaler, som herr Flyg utfört under sitt politiska liv, har jag i alla fall icke gjort.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Försvarsministerns sista replik föranledde mig att be att få säga några ord. Man blir onekligen en smula misstänksam, när man lyssnar till herr Flygs nu ådagalagda, heta intresse för flottans förseende med lätta fartyg. Jag vill erinra om att det fanns ett utmärkt tillfälle för herr Flyg att lägga i dagen detta intresse tidigare, för ungefär ett år sedan, då det gällde jagarfrågan. I kamrarna förelåg en motion, avseende byggandet av fyra jagare, vilket förslag hade ställts i anslutning till ett vid den tidpunkten av chefen för marinen framlagt förslag om ersättningsbyggnad för flottan. Tyvärr saknade vi, som då arbetade för detta förslag, herr Flygs starka hand. Annars hade det kanske kunnat gå litet bättre. Nu blev det som bekant en kompromiss, så att man vid det tillfället — i november förra året — beslöt att bygga endast en jagare. Av intresse är emellertid att konstatera, att i den debatt, som ägde rum i anslutning till denna fråga, yrkade herr Flyg avslag på utskottets hemställan även om byggandet av endast denna enda fattiga jagare.

Herr **talmannen**: Jag vill erinra om att den fråga som framställdes ej bör föranleda en allmän debatt.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag tar till orda endast för att rätta en uppgift, som lämnades av mig i mitt svar. Det har vid närmare undersökning visat sig, att de ersättningar till enskilda personer i Italien, som jag omnämnde och som jag angav till cirka 580,000 kronor, i stället skola vara 480,000 kronor. Vid omräkning från

Svar på fråga. (Forts.)

utländsk valuta till svensk har det nämligen skett ett räknepel, som gjorde den av mig förut omnämnda siffran för hög. På grund härav blir givetvis även den angivna procentsatsen för stor.

Herr Flyg: Herr talman! Jag ber endast att få säga, att jag icke är skuld till att denna debatt har löpt in på frågan om mig personligen eller om mitt förflutna eller mitt uppträdande under föregående år. Det är i så fall herr försvarsministern och herr Hagberg i Malmö, som få taga ansvaret härför. Jag vill emellertid förbehålla mig rätten att också på den punkten få leverera en replik och ber i det avseendet få säga till herr Hagberg i Malmö, att den fråga, som han här drog upp, synes mig vara så genant för de så kallade äkta, stora försvarsvännerna i landet, att man icke egentligen borde erinra därom i dagens protokoll. Ty det var ett underbart förslag som förelåg från utskottet, där man, sedan vederbörande marinförvaltningschef hade hemställt om fyra jagare, stannat vid hemställan om att man skulle få en och tagit penningarna till denna enda jagare från anslaget till de då ännu icke födda men dock avlade s. k. Epaskeppen. Det var denna underbara kompromiss med dess än underbarare formulering, som i det ögonblicket förelåg. Jag betraktar det inte alls som någon skam eller vanära, att jag icke medverkade i den ynkedomens komedi, som herrarna då spelade här i kammaren.

Härmed förklarades överläggningen avslutad.

§ 3.

Föredrogs riksdagens kanslideputerades memorial, nr 1, angående antagande av tjänstemän i riksdagens kansli.

Vad kanslideputerade anmält och hemställt godkändes.

§ 4.

Herr statsrådet *Andersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 13, med förslag till förordning om viss tillämpning i fråga om älgkött av lagen den 11 maj 1934 (nr 140), angående köttbesiktning och slakthus, m. m.; och

nr 14, angående förflyttning av viss stationsutrustning vid telegrafverket.

Dessa propositioner bordlades.

§ 5.

Föredrogs följande från första kammaren överlämnade protokollsutdrag:

nr 21, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att tredje särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts proposition, nr 13, med förslag till förordning om viss tillämpning i fråga om älgkött av lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus, m. m., ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor; samt

nr 22, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts proposition, nr 14, angående förflyttning av viss stationsutrustning vid telegrafverket, ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att

av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Dessa inbjudningar blevo antagna av andra kammaren.

§ 6.

Interpellation. Ordet lämnades på begäran till

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Genom de ständigt stegrade priserna på livsmedel och andra nödvändighetsvaror ha stora grupper av vårt lands befolkning fått sin köpkraft väsentligt nedsatt. Många torde lida verklig nöd. Så är förhållandet bland det stora flertalet folkpensionärer, särskilt i de större städerna. Den utgående folkpensionen är konstant och tangerar därtill, även under normala förhållanden, rena svältgränsen. De högsta belopp, som kunna utgå för år och folkpensionär, äro i de olika grupperna ungefärligen följande:

i grupp	I	70: — + 12: — + 250: — = 332: —	kronor
» »	II	70: — + 12: — + 350: — = 432: —	»
» »	III	70: — + 12: — + 450: — = 532: —	»

Summorna kunna ju variera något, dock högst obetydligt, på grund av växlingarna av grundavgifternas storlek. Uppenbart är emellertid, att en folkpensionär icke har några möjligheter till nödortfigt uppehälle på dylika pensioner. (I Stockholm går hyran till nästan det dubbla.) Därför ha kommunerna och fattigvårdssamhällena fått träda hjälpande emellan. Men detta drabbar i stort sett pensionärernas närmaste anhöriga, vilka på grund av krisen, krigsberedskapen och dyrtiden fått sin hjälpförmåga kraftigt beskuren. Vidare ha kommunerna av regeringen erhållit besked om den allra strängaste sparsamhet, vilket även gått ut över folkpensionärerna i form av sänkta underhållsbidrag från kommunerna och fattigvårdssamhällena.

Tillvaron för de gamla folkpensionärerna har därmed blivit alltmer tröstlös. På olika håll i landet ha pensionärerna därför bildat särskilda organisationer för att genom dessa söka vinna förståelse och hjälp i sitt prekära läge. Folkpensionärerna vänta sålunda, att regering och riksdag omedelbart vidtaga åtgärder till bättre vård och trygghet.

Medel för detta ändamål synas inte saknas. För innevarande år utgå i runt tal 200 miljoner kronor till folkpensioner och invalidunderstöd, medan det i folkpensioneringsfonden torde finnas omkring 800 miljoner kronor. Och fonden växer år från år. Först år 1950 skola, anse de sakkunniga, utgifterna vara uppe i 225 miljoner kronor. Det kan således mycket väl tänkas en ytterligare belastning av folkpensioneringsfonden. Ett för tillfället väl anpassat och avvägt extra dyrtidstillägg på nu utgående totala pensionsbelopp skulle hälsas med uppriktig glädje och tillfredsställelse av alla dem som i dag på sin ålderdom nödgas leva under stora svårigheter för sitt uppehälle.

Med stöd av ovanstående hemställes om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande fråga:

Kan det förväntas att nu pågående urtima riksdag får behandla proposition om förbättring av folkpensionärernas levnadsstandard?

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 7.

Avlämnades följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 2, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1940, m. m., nämligen:

nr 1 av herr *Anderson* i Norrköping;
 nr 2 av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.*; samt
 nr 3 av herr *Birke*.

Dessa motioner hänvisades genast till första särskilda utskottet.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:		under	5 dagar	fr. o. m.	den	10 aug.,
herr <i>Olsson</i>	i Rödningberg	>	4	>	>	14 >
>	<i>Holm</i>	>	6	>	>	14 >
>	<i>Falk</i>	>	5	>	>	9 >
fru <i>Kihlman</i>		>	3	>	>	9 >
herr <i>Lindqvist</i>		>	5	>	>	10 >
>	<i>Jacobson</i>	>	6	>	>	12 >
>	<i>Brädefors</i>	>	5	>	>	12 >
>	<i>Lindberg</i> i Stockholm	>	5	>	>	10 >
>	<i>Hage</i>	>	7	>	>	10 >
>	<i>Eriksson</i> i Frägsta	>	3	>	>	12 >
>	<i>Törnkvist</i>	>	6	>	>	10 > och
>	<i>Gardell</i>	>	8	>	>	14 > .
>	<i>Viklund</i>					

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.55 f. m.

In fidem
Sune Norrman.